महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

समाज कल्याण आयुक्तालय, ३, चर्च रोड, पुणे- ४११ ००१.

दूरध्वनी क्रमांक ०२०-२६१३७१८६/२६१२७५६९ ई-मेल-fs-sw-edu@gov.in

अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गतशिष्यवृत्ती

निवडीसाठी सन २०२५-२०२६ करिता पात्र विद्यार्थ्यांकडुन अर्ज मागविण्यात येत आहेत.

“जाहिरात”

महाराष्ट्र शासनाच्या अल्पसंख्याक विकास विभागामार्फत प्रतीवर्षी अल्पसंख्यांक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात पदव्युत्तर पदवी व पी.एच.डी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यात येते. तसेच नजिकच्या काळात योजने अंतर्गत पालकांच्या कुटूंबाच्या उत्पन्न मर्यादेत तसेच जागांमध्ये वाढ झाल्यास त्यानुसार जाहिरातीमध्ये आवश्यक ते बदल करण्याचे, सुधारणा करण्याचे व फेरअर्ज मागविण्याचे अधिकार शासन राखून ठेवीत आहे. सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षाकरिता पात्र विद्यार्थ्यांकडून परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज मागविण्यात येत आहेत. सदरचा अर्ज ऑनलाईन, पोस्टाने किंवा समक्ष समाज कल्याण आयुक्तालय ,३, चर्च रोड,पुणे-४११ ००१ येथे सादर करावा.

७ (अ) परदेशी शिष्यवृत्तीकरीता मंजूर करण्यात येणारे अभ्यासक्रम :-

Science, Technology, Engineering and Mathematics		Medicine and Biology	Agriculture	Liberal Art & Humanities	Law & Commerce
* Permissible Courses :- P.G./ Ph.D		* Permissible Courses :- P.G./ Ph.D	* Permissible Courses :- P.G./ Ph.D	* Permissible Courses :- P.G./ Ph.D	* Permissible Courses :- P.G./ Ph.D
1	2	3	4	5	6
1	1. Civil	1. M.Pharm	1. Agriculture	1. Sociology	1. L.L.M.
2	Mechanical	2. Public Health	2. Agricultural Economics	2. Psychology	2. MBA in Finance/ Marketing/ H.R./ System Analysis
3	Electrical	3. Microbiology	3. Horticulture	3. Philosophy	
4	Chemical		4. Animal Husbandry	4. Economics	
5	Computer			5. Commerce	
6	Production			6. Applied Art	
7	Industrial Engg.			7. Fine Art	
8	Environmental Engineering			8. Literature	
9	Mining Engg.				
10	Petrochemical				
	Electronic & TC				
	Information Technology/ Information System/ Information Science/ Computer Engineering				
11	Bio-Technology				
12	Genetic Engineering				
13	Nano Technology				
14	Industry Internet of Things (HOT)				
15	Cyber Law/ Cyber Security				
16	Biomedical Engg.				
17	Climate Change				
18	Artifical Interlligence				
19	Reversible energy				
20	Climate Change				
21	Data Analaysis				
22	Cloud Computing				
23	General Science				
24	Maths				
25	Physics				
26	Chemistry				
27	Botany				
28	Zoology				
29	Statistics				

30	Physics				

योजनेचे नांव :-

राज्यातील अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात पदव्युत्तर पदवी व पी.एच.डी. अभ्यासक्रमासाठी शिष्यवृत्ती योजना.

योजनेचा उद्देश :-

अल्पसंख्यांक विकास विभागाच्या प्रवर्गातील मुला-मुलींना परदेशात पदव्युत्तर पदवी, पदव्युत्तर पदविका आणि संशोधनात्मक अभ्यासक्रमाचे (पी.एच.डी.) विशेष अध्ययन करण्यासाठी आर्थिक मदत देणे.

योजनेची व्याप्ती :-

महाराष्ट्रातील अल्पसंख्यांक विकास विभागाच्या प्रवर्गातील पदव्युत्तर पदवी आणि पी.एच.डी.साठी अद्ययावत QS World University Ranking २०० च्या आतील परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणाऱ्या ७५ विद्यार्थ्यांना ही शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात येईल.

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि. २५ जुलै २०२४ च्या शासन निर्णयान्वयें शासनाने सर्व विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेच्या निकषामध्ये समानता आणण्या करीता सर्वकष धोरण ठरविले आहे.

शासन निर्णय दि.२१.८.२०२४ अन्वये अल्पसंख्यांक विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्तीसाठी ७५ विद्यार्थ्यांस मान्यता देण्यात आलेली आहे.

शासनाने सर्व विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेच्या निकषामध्ये समानता आणण्या करीता सर्वकष धोरण ठरविले आहे. त्यामुळे नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी पालन करणे अपेक्षित असल्याने नियोजन विभागाने घेतलेला शासन निर्णय अंतिम असेल.

योजनेच्या अटी व शर्ती :-

१. विद्यार्थी हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी असावा.

२.विद्यार्थ्यांना परदेशातील अद्ययावत QS World University Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्था / विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळालेला असावा. (सोबत QS World Ranking ची यादी जोडलेली आहे.) तथापी The University of South Wales (UNSW Sydney), Australia हे विद्यापीठ सदर योजनेतून लाभार्थ्यांसाठी वगळण्यात येत आहे.परदेशातील विद्यापीठ महाराष्ट्र शासनाचा प्रायोजक म्हणून स्विकार करण्यास तयार आहेत की नाही याची खात्री विद्यार्थ्याने अगोदर करुन घ्यावी. निवडीनंतर परदेशातील विद्यापीठ महाराष्ट्र शासनाचे प्रायोजकत्व स्विकारत नसल्यास विद्यापीठ बदल करुन दिला जाणार नाही.

३. परदेशातील विद्यापीठ / शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश घेणारा विद्यार्थी हा पुर्णवेळ विद्यार्थी म्हणुन प्रवेशित असावा.

४. Executive पदव्युत्तर पदवी किंवा Executive पदवीत्तर पदवीका व अर्धवेळ अभ्यासक्रमास प्रवेशित विद्यार्थी या योजनेसाठी पात्र असणार नाहीत.

५.प्रवेशित अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करतांना नमुद केलेल्या विहीत कालावधीत अभ्यासक्रम पुर्ण करणे विद्यार्थ्यावर बंधनकारक असेल. अभ्यासक्रम पुर्ण करण्यासाठी मुदतवाढ मान्य केली जाणार नाही.

६. विद्यार्थ्याने पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना पीचएडी अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना, पीएचडीसाठी यापूर्वी इतर कोणत्याही राज्य शासनाची अथवा केंद्र शासनाची परदेशी शिष्यवृत्ती घेतलेली नसावी. तसेच त्यांने अन्य प्रशासनिक विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज केलेला नसावा.

७. एकाच कुटूंबातील जास्तीत जास्त दोन मुलांना परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ देता येईल त्यापेक्षा जास्त मुलांना परदेश शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करुन देणे बंधनकारक असेल.

वयोमर्यादा :-

जाहिरात प्रसिध्द झालेल्या महिन्याच्या पहिल्या तारखेस पदव्युत्तर पदवीसाठी उमेदवारांचे वय ३५ वर्षा पेक्षा जास्त नसावे. तर पीएचडीच्या विद्यार्थ्यांसाठी वयोमर्यादा ४० वर्षापेक्षा जास्त नसावे. (दिनांक १ मे, २०२५ रोजीचे संभाव्य वय)

उत्पन्न मर्यादा :-

१. या योजनेतंर्गत लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या पालकांच्या/कुटूंबाचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास त्याचे स्वत:चे उत्पन्न धरून सर्व मार्गानी मिळणारे कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे मागील आर्थिक वर्षातील वार्षिक उत्पन्न रु ८.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.

२. सर्व विद्यार्थ्यांसाठी सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे, सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहील.

३. विद्यार्थी किंवा पालक किंवा दोन्ही नोकरीत अथवा कुटूंबातील इतर सदस्य नोकरी करीत असतील तर त्यांचे आयकर विवरणपत्र, फॉर्म नं.१६ व सक्षम प्राधिकारी (तहसिलदार पेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या) यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबांचे सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहील.

४. विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचे एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लाखापेक्षा जास्त नसावे.(विवाहित महिला उमेदवारांनी सक्षम प्राधिकाऱ्याचा (तहसिलदाराचा) पतीकडील कुटुंबाचे एकत्रीत वार्षीक उत्पन्नाचा दाखला देणे आवश्यक आहे. जर विवाहित महिला उमेदवार विधवा, घटस्फोटीता असून वडीलांकडे वास्तव्यास असल्यास महिला उमेदवाराने वडीलांकडील कुटुंबाच्या उत्पन्नानुसार अर्ज केल्यास तशी कायदेशीर कागदपत्रे सादर करणे आवश्यक आहे.)

शैक्षणिक अर्हता :-

१. परदेशातील पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवीका अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५% गुणांसहित पदवी परिक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी.

२. पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्याने भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ५५% गुणांसहित पदव्युत्तर पदवी परिक्षा उतीर्ण केलेली असावी.

३. परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने Offer Letter मध्ये नमूद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीसाठी लागू केलेली संपूर्ण शिक्षण फी संबंधीत यंत्रणेने थेट संबंधीत शैक्षणिक संस्थेस अदा करावी.

४. ही पदवी किंवा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम त्याने अर्जाच्या दिनांकाला उत्तीर्ण केलेला असावा.

अभ्यासक्रमाचा कालावधी :-

१. पीएचडीसाठी ४ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असेल तो.

२. पदव्युत्तर पदवी २ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असेल तो.

३. पदव्युत्तर पदवीका १ वर्षे किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा कमी असलेला प्रत्यक्ष कालावधी.

४. परदेशी शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गत दोन वर्षे (दिनांकानुसार) कालावधीचाच MBA /Management अभ्यासक्रम अनुज्ञेय राहील. भारतीय आयुर्विज्ञान परीषदेच्या संकेतस्थळावरील MD व MS अभ्यासक्रमच प्रवेशासाठी पात्र असतील.

एकाच कुटूंबातील कमाल पात्रता धारक :-

१. परदेशी शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ एका विद्यार्थ्यांस फक्त एकदाच घेता येईल. मात्र, या योजनेअंतर्गत पदव्युत्तर पदवीचा अभ्यास सुरु असतांना त्या विद्यार्थ्यास डॉक्टरेट पदवी (पीएच.डी) साठी शासन निर्णयात अंतर्भूत विषयांत दर्जावाढ करण्याची संधी मिळाल्यास सदर विद्यार्थी याच योजनेअंतर्गत पुढील अभ्यासक्रमासाठी लाभ घेण्यास पात्र असेल. त्यासाठी विद्यार्थ्याने निवड समिती/ शासनास रितसर अर्ज करुन मान्यता घेणे बंधनकारक राहील.

अशा प्रकरणात संबंधीत शैक्षणिक संस्थेची जागतिक क्रमवारी (QS World Ranking) त्यावेळी लागू असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेत असणे आवश्यक आहे. मात्र अशा प्रकरणात विद्यार्थ्यास मिळणारा एकूण लाभाचा कालावधी त्यावेळी लागू असलेल्या शासन निर्णयाच्या मर्यादेतच दिला जाईल. उदा. विद्यार्थ्याने दोन वर्षाचा पदव्युत्तर अभ्यासक्रम करतांना डॉक्टरेट (पीएच.डी) करण्यासाठी परदेशी शैक्षणिक संस्थेत दर्जावाढ प्राप्त

केली तर त्या विद्यार्थ्याला शासनाने विहित प्रक्रियेव्दारे मान्यता दिल्यास त्यानंतरच्या पुढील दोन वर्षासाठी शासन निर्णयातील नमूद सर्व लाभ घेता येतील. या कालावधी नंतर होणारा संपूर्ण खर्च मात्र विद्यार्थ्याला करावा लागेल.

२. एकाच कुटुंबातील जास्तीत जास्त दोन मुलांना परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ देता येईल त्यापेक्षा जास्त मुलांना परदेश शिष्यवृत्ती लागू राहणार नाही. यासाठी पालकांनी आणि विद्यार्थ्यांनी तसे प्रतिज्ञापत्र करुन देणे बंधनकारक असेल.

३. एका वर्षाच्या प्रवेश प्रक्रियेत एका कुटूंबातील दोन पाल्याचा समावेश असल्यास प्रवेश प्रक्रियेच्या अंतिम फेरीत जागा रिक्त राहील्यास एका कुटूंबातील दुसऱ्या पाल्यास लाभ देण्यात येईल.

अर्ज करण्यासाठी अनिवार्य अटी :-

१. नोकरीमध्ये असलेल्या उमेदवाराने तो जेथे नोकरी करतो त्या यंत्रणेचे (Organization/Employer) ना हरकत प्रमाणपत्र दाखल करणे अनिवार्य आहे.

२. पात्र विद्यार्थ्याने Non Judicial Stamp Paper वर Public Notary समोर विहीत नमुन्यातील प्रतिज्ञापत्र लिहून देणे बंधनकारक असेल.

३. विद्यार्थ्याने २ जामीनदार देणे बंधनकारक असेल. प्रत्येक जामीनदाराने स्वतंत्र (Surety Bond) करुन देणे बंधनकारक असेल.

४. अर्ज करणाऱ्या विद्यार्थ्याचे स्वास्थ चांगले असले पाहिजे. त्याकरिता त्याने नोंदणीकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहिल. (सोबत नमूना संलग्न)

५. विद्यार्थी शिक्षणासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा शिक्षण त्यापुर्वी पुर्ण झाल्यास जो कालावधी लागेल या दोघांपैकी जो कमी आहे त्या कालावधी पुरतेच परदेशात राहण्याचे बंधपत्र Bond राज्य शासनास तसेच परदेशातील भारतीय दुतावासास लिहून द्यावे लागेल. या आवश्यक कालावधी पेक्षा जास्त कालावधी करीता परदेशात राहण्यास विद्यार्थ्यास परवानगी मिळणार नाही.

६. उमेदवारास/विद्यार्थ्यास शासनाने विहीत करुन दिलेलया नमुन्यात Record Release Consent Form हा अभ्यासक्रमास प्रवेश घेतल्यावर द्यावा लागेल.

७. परदेशी विद्यापीठामध्ये प्रवेश घेणेसाठी स्वत: प्रयत्न करावा लागेल. त्यासाठी आवश्यक त्या सर्व पात्रता परिक्षा (उदा. GRE /TOFEL /IELTS इत्यादी) आवश्यक परिक्षा उत्तीर्ण होण्याचे बंधन असल्यास विद्यार्थ्यानी ते मुदतीत पूर्ण केले असले पाहिजे.

८. ज्या विद्यार्थ्यांना परदेशी शैक्षणिक संस्थांकडुन Unconditional offer Letter मिळालेले असेल त्यांनाच ही शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय राहील. (QSWR २०० परदेशी विद्यापीठांमध्ये प्रवेश घेतलेल्या अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांना विविध अभ्यासक्रमांसाठी अल्पसंख्यांक विकास विभागामार्फत शिष्यवृत्ती देण्यात येते.

प्रत्येक विद्यापीठाचे आपआपले नियम आणि कायदे असतात. शिष्यवृत्तीसाठी प्राप्त अर्जाची छाननी करताना या विभागामार्फत केवळ विद्यापीठाने ऑफर लेटर बिनशर्त असल्याची खात्री करण्यात येते. ऑफर लेटरमध्ये नमूद केलेल्या सविस्तर अटींशी त्याचा काहीही संबंध नसल्याने सदर अटींची पडताळणी करण्यात येत नाही. ऑफर लेटरमधील अटींबाबत विद्यापीठाशी संवाद साधणे आणि त्यांचे निराकरण /समाधान करणे ही संबंधीत विद्यार्थ्याची जबाबदारी आहे. ज्या विद्यापीठाच्या ऑफर लेटरमध्ये (Unconditional) शब्द नसेल अशा विद्यापीठाचे Unconditional offer असल्याचे पत्र/ईमेल पुरावा म्हणून सोबत जोडावा.

९. विवाहीत उमेदवाराची पत्नी/पती व मुले यांना परदेशामध्ये सोबत घेवून जाण्यासाठी कोणत्याही प्रकारचे सहाय्य दिले जाणार नाही. त्यासाठी पासपोर्ट मिळविणे, व्हिसा मिळविणे आार्थिक तरतुद करणे, परदेशातील निवास व दैनंदिन खर्चाची व्यवस्था करणेही उमेदवाराची वैयक्तीक जबाबदारी असेल.

१०. नोकरी करणाऱ्या उमेदवाराने सर्व प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वत: प्रत्यक्षपणे निराकरीत करावयाच्या आहेत. याबाबत कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडुन मिळणार नाही.

११ (अ) अचानक उद्भवलेल्या परिस्थितीमध्ये, परदेशामध्ये शिक्षण घेत असतांना विद्यार्थ्यांस भारतामध्ये यावयाचे असल्यास त्यासाठी त्यांचे संबंधीत शैक्षणीक संस्था आणि समाज कल्याण आयुक्तालयाची पुर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक असेल आणि याबाबतची माहिती संबंधीत विद्यार्थी भारतीय दुतावासास कळवतील.

(ब) जेवढया कालावधीमध्ये परदेशातील शैक्षणीक संस्थेमधून विद्यार्थी दुर असेल तेवढया कालावधीचा कोणताही खर्च त्यास अनुज्ञेय होणार नाही. तथापि, तो पुन्हा त्याच शैक्षणीक संस्थेस त्याच अभ्यासक्रमाचे पुढील शिक्षण पुर्ण करण्यासाठी हजर झालेल्या दिवसापासून त्यास देय लाभ अनुज्ञेय होतील.

(क) अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्यांने परत त्याच परदेशी शिक्षण संस्थेमध्ये हजर न होता शिक्षण अर्धवट सोडल्यास त्यास अदा करण्यात आलेले शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क व निर्वाह भत्याची व्याजासह वसूली करण्यात येईल, याबाबतचे लेखी हमीपत्र विद्यार्थ्यांस द्यावे लागेल.

१२. पासपोर्ट, व्हिसा मिळविण्याची जबाबदारी विद्यार्थ्याची असेल.

१३. उमेदवारास /विद्यार्थ्याना केवळ ज्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये, ज्या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश मिळालेला आहे व शिष्यवृत्ती मिळाली आहे त्याच कारणासाठी व्हिसा घेणे बंधनकारक राहील.

१४. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यास मागणी केल्यानुसार आवश्यक ती कागदपत्रे सादर करणे व आवश्यक ते करारनामा देणे बंधनकारक असेल.

१५. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांस त्याच्या शैक्षणिक कालावधीमध्ये जास्तीची रक्कम अदा झाली असल्यास त्याची परतफेड करणे विद्यार्थ्यांवर बंधनकारक असेल. अथवा ती वसूल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल, याबाबतचे हमीपत्र देणे बंधनकारक असेल.

१६. सदर शिष्यवृत्तीबाबत महाराष्ट्र शासनाने सर्वंकष धोरणानुसार घेतलेला निर्णय अंतिम राहिल.

उमेदवार/विद्यार्थ्यास मिळणारे लाभ :-

परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आलेल्या विद्यार्थ्यास खालील लाभ देण्यात येतील.

१. परदेशातील शैक्षणिक संस्थेने पत्रामध्ये नमूद केलेल्या शैक्षणिक कालावधीपासून लागू केलेली शिक्षण फी, अभ्यासक्रमासाठी नजीकच्या मार्गानी इकॉनामी क्लास विमान प्रवास भाडे (परतीच्या प्रवासासह) निर्वाह भत्ता (विहित मर्यादेत), वैयक्तिक आरोग्य विमा इ.खर्च मंजूर करण्यात येईल.

२. सर्वसाधारण पदव्युत्तर पदवीसाठी २ वर्ष किवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल व पदव्युत्तर पदविकासाठी १ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्या कालावधीसाठी तर पीएचडीसाठी ४ वर्ष किंवा प्रत्यक्ष अभ्यासक्रमाचा कालावधी यापेक्षा जो कमी असेल त्यासाठी शाखा/अभ्यासक्रम निहाय मार्गदर्शक तरतूदीनुसार परदेशी शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल.

३. प्रवेश घेतलेल्या संबंधीत शैक्षणिक संस्थेने ठरवून दिलेल्या अथवा भारत सरकारच्या DOPT विभागाने विदेशी शिष्यवृत्तीसाठी ठरवून दिलेल्या दराप्रमाणे येणारा खर्च भारत सरकाच्या इंडियन ओव्हरसिज स्कॉलरशिप या योजने अंतर्गत देण्यात येत असलेल्या दरवर्षी यु.एस.ए. व इतर देशांसाठी (यु.के.वगळून) १५४०० यु.एस.डॉलर्स आणि यु.के.साठी ९९०० जीबीपी इतक्या रक्कमेच्या मर्यादेत निर्वाह भत्ता संबंधीत विद्यार्थ्याच्या परदेशातील वैयक्तिक खात्यामध्ये जमा केला जाईल.

४. विद्यार्थ्यास परदेशी शिक्षण संस्थेमार्फत किंवा इतर कोणत्याही यंत्रणेमार्फत मिळणारी शिष्यवृत्ती इतर कोणत्याही प्रकारचे आर्थिक लाभ किंवा शिकविण्याबाबतचे मानधन किंवा फेलोशिप किंवा रिसर्च असोशिएट म्हणून मिळणारी ही रक्कम देय होणाऱ्या शिक्षण शुल्क वा एकूण देय रक्कमचे मधून कपात करण्यात येईल.

५. सुरुवातीस परदेशातील शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश घेणे आणि विहित कालावधीत अभ्यासक्रमपूर्ण केल्यानंतर तातडीने भारतात परत येण्यासाठी भारत सरकारच्या मार्गदर्शक सुचनांप्रमाणे नजिकच्या मार्गाने इकॉनॉमी क्लास विमानप्रवासभाडे देण्यात येईल. त्यासाठी विमान प्रवासाचे मुळ तिकीट, मुळ बोर्डिंग पास, परतीचे प्रवास भाडे मिळण्यासाठी अभ्यासक्रम विहित कालावधीत यशस्वीपणे पूर्ण केल्याच्या पुरावा इ. कागदपत्रे सादर करणे बंधनकारक आहे.

६. विद्यार्थ्यास परदेशात राहण्याच्या कालावधीसाठी विद्यापीठाने ठरवून दिल्यानुसार वैयक्तिक आरोग्य विमा काढणे अनिवार्य राहील. यासाठीचा संबंधीत विद्यापीठाचा निकषानुसार किमान खर्च समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांचेकडून अनुज्ञेय राहील.

७. वरिलप्रमाणे शिक्षण शुल्क, निर्वाहभत्ता, वैयक्तिक आरोग्य विमा आणि विमान प्रवास इ. यासाठी निर्धारित केलेल्या एकूण दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च विद्यार्थी/उमेदवारास स्वत: सोसावा लागेल व अशा प्रकारचे हमीपत्र विद्यार्थ्यास व पालकास द्यावे लागेल.

८. खालील बाबींवरील खर्च अनुज्ञेय राहणार नाही :

(I) व्हिसा अर्जावरील खर्च

(II) विद्यार्थ्याच्या कुटूंबातील सदस्यांचा प्रवास व इतर खर्च.

(III) नियमित शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही अभ्यासक्रम अथवा प्रशिक्षणावरील खर्च

(IV) भाषा प्रशिक्षणावरील खर्च

(V) नियमित अभ्यासक्रमाच्या कालावधीत अतिरिक्त प्रवासाचा खर्च

(VI) संशोधन, पुरक शैक्षणिक साहित्य, क्षेत्र भेटी, कार्यशाळा/सेमिनार, आंतरवसियता यामधील सहभागाचा खर्च

(VII) संगणक व तत्सम शैक्षणिक साहित्य.

९. विद्यार्थ्यास वरिल लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून, तसे शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी उपलब्ध असणारा सर्व कागदपत्रे एकाच वेळी व तातडीने सादर करणे अनिवार्य आहे.

१०. विद्यार्थ्याने विविध कागदपत्रे देण्यास विलंब केल्यास विद्यापीठाकडून होणाऱ्या कारवाईस सर्वस्वी विद्यार्थी जबाबदार राहील.

११. प्रवेशित विद्यार्थ्याने प्रत्येक सहा महिन्याच्या खर्चाची उपयोगिता प्रमाणपत्र, खर्चाच्या पावत्या इ. विद्यापीठ/ शैक्षणिक संस्थेच्या प्रमुखाकडून प्रमाणित करुन सादर करणे बंधनकारक आहे. त्याशिवाय पुढील हप्ता मंजूर होणार नाही.

१२. अपवादात्मक प्रसंगी, निवड समितीमार्फतची निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांनी/पालकांनी, परदेशी शिक्षण संस्था/विद्यापीठ, शिक्षण फी/इतर अनुज्ञेय फी स्वत: भरलेली असेल, अशा वेळी आवश्यक त्या पावत्या व पुरावे सादर केल्यानंतर, अशी रक्कम विद्यार्थ्यास देय होणाऱ्या शिष्यवृत्ती मधून विद्यार्थ्याच्या परदेशातील खात्यावर जमा करणेसाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

१३. विद्यार्थ्याने भारतात राष्ट्रीयकृत बँकेत व परदेशात अधिकृत बँकेत खाते उघडणे अनिवार्य आहे. त्याच खात्यावर त्यांना देय होणारी शिष्यवृत्ती CMP किंवा RTGS किंवा SWIFT ने अदा केली जाईल. विद्यार्थी व विद्यापीठाच्या परदेशातील बँक खात्याचा तपशिल त्यांने परदेशात जाऊन प्रवेश घेतल्यानंतर तात्काळ आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना सादर करावा.

१४. परदेशी शिक्षण संस्था/विद्यापीठाने ऑफर लेटर मध्ये संपूर्ण अभ्यासक्रम कालावधीच्या निर्धारित केलेल्या फी च्या मर्यादेतच लाभ संबंधीत विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय होतील. भविष्यात त्यामध्ये वाढ झाल्यास परदेशातील भारतीय उच्चायुक्तालयाच्या शिफारशीनंतरच ही वाढ संबंधीत विद्यार्थ्यास अनुज्ञेय राहील.

अर्ज करण्याची पध्दत :-

सदर शिष्यवृत्तीसाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांनी प्राधिकृत केलेल्या यंत्रणेमार्फत वृत्तपत्रात तसेच शासनाच्या अधिकृत संकेतस्थळावर जाहिरात प्रसिध्द करतील.

१. या योजनेसाठी जाहिरात देणे, ऑनलाईन ॲप्लीकेशन तयार करणे, कंत्राटी तत्वावर आवश्यक त्या नियुक्त्या या आयुक्तालयामार्फत करण्यात येतील. तथापि, आवश्यक तेथे शासनाच्या पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक राहील. या व इतर बाबींवरील होणारा खर्च आयुक्तालयाकडून अर्थसंकल्पीय मंजूर अनुदानातून करण्यात येईल.

२. सदरची योजना शासनाचे सर्वकष धोरण व शासन निर्णयातील नियमावली, अटी व शर्तीनुसार राबविण्यासाठी आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत असून त्यांच्या मार्फत राबविण्यात येईल.

३. सदर जाहिरात प्रसिध्द झाल्यापासून शासन निर्धारित करेल इतक्या कालावधीत विद्यार्थ्यांनी विहित नमून्यातील परिपूर्ण भरलेले ऑनलाईन अर्ज आवश्यक त्या वाचनीय व सुस्पष्ट कागदपत्रासह सादर करावा. तसेच ऑनलाईन अर्ज भरल्यानंतर ऑफलाईन अर्ज समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे येथे सादर करणे बंधनकारक राहील. अभ्यासक्रमनिहाय असलेल्या क्षमतेच्या अधिन राहून, निवड समितीने निश्चित केलेली पात्र विद्यार्थ्यांची अंतिम निवड यादी निवड समितीच्या निर्णयानंतर शासन जाहिर करेल.

४. सदर अर्जासोबत विद्यार्थ्याने खालील कागदपत्र सादर करणे बंधनकारक आहे.

(I) विहित नमून्यातील परिपूर्ण भरलेला अर्ज.

(II) सक्षम प्राधिकाऱ्यांनी दिलेला उत्पनाचा दाखला. (मागील सन २०२४-२५ या आर्थिक वर्षाचा एकत्रित कुटूंबाचा) तसेच ॲसेसमेंट वर्ष २०२५-२६ चे आयकर विवरणपत्र.

(III) अल्पसंख्यांक असल्याबाबत पुरावा.

(IV) विद्यार्थ्याचा शाळा सोडल्याचा दाखला.

(IV) पदवी/पदव्युत्तर पदवी परिक्षा उतीर्ण झाल्याचे पुरावे. (दहावी, बारावी, पदवी, पदव्युत्तर पदवी/ पदविका यांच्या गुणपत्रांसह) (सनद/मार्कलिस्ट)

(VI) परदेशातील QS World Ranking २०० च्या आत असलेल्या शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश मिळाल्याबाबतचे विनाअट (Unconditional) ऑफर लेटर.

(VII) आवश्यक ते करारनामे व हमीपत्रे

(VIII) दोन भारतीय नागरीकांचे जामीनपत्र.

(IX) संपूर्ण अभ्यासक्रम पूर्ण होण्यासाठी वर्षनिहाय आवश्यक असणाऱ्या खर्चाचे अंदाजपत्रक, ज्यामध्ये शिक्षण शुल्क, परिक्षा शुल्क, इतर शुल्क पाठयपुस्तके, स्टेशनरी, भोजन व राहण्याचा खर्च, येण्याजाण्याचा विमान प्रवास याचा समावेश असावा.

(X) ज्या विद्यापीठामध्ये प्रवेश मिळाला आहे त्याचे सविस्तर माहिती पत्रकाची (Prospectus) प्रत.

(XI)पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी आणि पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अद्ययावत QS World Ranking ची जागतिक क्रमवारी. (सोबत QS World Ranking published on ४ June २०२४ प्रत संलग्न)

(XII) वेळोवेळी समाज कल्याण आयुक्तालय,पुणे यांनी ठरवून दिलेल्या बंधपत्र/विविध दाखले तसेच अन्य कागदपत्रे सादर करणे लाभार्थ्यावर बंधनकारक राहील.

विहित मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज कोणत्याही परिस्थितीत विचारात घेतले जाणार नाहीत.

अल्पसंख्यांक विद्यार्थ्यांचे प्रमाण :-

अल्पसंख्यांक समुदायातील विद्यार्थ्यांना परदेशी शिक्षणाकरीता शिष्यवृत्ती प्रदान करण्याकरीता त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात विद्यार्थीसंख्येचे वाटप खालीलप्रमाणे आहे.

(सन २०११ च्या जनगणनेनुसार)

अ.क्र	अल्पसंख्यांक समुदायाचे नांव	लोकसंख्या	अल्पसंख्यांक समुदायातील एकुण लोकसंख्येच्या प्रमाणत टक्केवारी	शिष्यवृत्ती देय संख्या(७५ पैकी)
१	मुस्लीम	१२९,७१,१५२	५८.१५	४२
२	बौध्द	६५,३१,२००	२९.२७	२१
३	ख्रिश्चन	१०,८०,०७३	४.८३	४
४	जैन	१४,००,३४९	६.२७	४
५	पारशी	५७,०००	०.२५	१
६	ज्यु	२,४६६	०.०२	१
७	शीख	२,२३,२४७	१.००	२
	एकुण	२,२२,६५,४८७		७५

योजनेखाली समाविष्ठ असलेले अभ्यासक्रम :- शासन निर्णय दि.२१.०८.२०२४ नुसार

सदर शिष्यवृत्तीसाठी खालील अभ्यासक्रम निश्चित करण्यात आली आहे.

अ.क्र.	अभ्यासक्रमाचे नावं	पदव्युत्तर पदवी/ पदविका (MS/M.Tech)	डॉक्टरेट (Ph.D)	एकूण
१	विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी व गणित	२२	६	२८
२	औषधी व जैवशास्त्र	११	६	१७

३	लिबरल आर्ट व ह्युमॅनिटीज	११	६	१७
४	शेतकी	६	१	७
५	कायदा व वाणिज्य	०५	१	६
	एकूण	**५५**	**२०**	**७५**

दि.२०.६.२०२४ च्या अल्पसंख्यांक विकास विभागा शासन पुरक पत्रातील परिच्छेद क्र.७ (अ) मधील परदेशी शिष्यवृत्तीकरीता मंजूर करण्यात येणाऱ्या अभ्यासक्रमांची यादी देण्यात आलेली आहे.

गुणवत्ता यादी व निवड यादी तयार करण्याची कार्यपध्दती:- (शासन निर्णय दि.२०/६/२०२४ नुसार पुढीलप्रमाणे)

१) शिष्यवृत्ती अर्ज करण्याऱ्या विद्यार्थ्यांपैकी इतर सर्व अटींची पूर्तता होणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या विद्यापीठाचे QS World Ranking विचारात घेऊन गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

२) दि.२०.७.२०२३ च्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.४ प्रमाणे अभ्यासक्रमनिहाय विद्यार्थी प्रवेश संख्या निर्धारित केलेली असून त्या मर्यादेत विद्यार्थ्याची निवड करावयाची आहे.

तसेच जर एखादा विषय/अभ्यासक्रम करिता आवश्यक त्या प्रमाणात विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहील तर, i) त्याच विषयामधील पदव्युत्तर पदवी/पदविका ते पीएचडी या दोन्ही मध्ये आंतरबदल करण्याचे अधिकार निवड समितीला असतील. आंतरबदल करुनही जर एखाद्या विषयाकरीता विद्यार्थी उपलब्ध झाले नाहीत तर दुसऱ्या विषयाकरीता मंजूर संख्येपेक्षा जास्त विद्यार्थी उपलब्ध होत असतील तर त्याप्रमाणे बदल करण्याचे सर्वाधिकार निवड समितीला राहतील.

३. अ) गुणवत्ता यादी तयार करतांना QS World Ranking जेष्ठताक्रम असलेल्या विद्यार्थ्यांस गुणवत्ता यादीत वरचे स्थान देण्यात यावे.

ब) त्यानंतरही समसमान गुण असल्यास पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदवी अभ्यासक्रमाचे आणि पीएचडी अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमाचे गुण विचारात घेण्यात येतील.

क) त्यानंतरही समसमान गुणवत्ता असल्यास वयाने जेष्ठ असलेल्या उमेदवारास वरचे स्थान देण्यात येईल.

५. मात्र, गुणवत्ता यादीमध्ये समसमान गुणवत्ता असलेल्या अभियांत्रिकी व विज्ञान या शाखेच्या प्रकरणी वरील २ ब) २ क) चा विचार न करता या विद्यार्थ्यांची निवड करतांना Emerging areas of Science and Technology चा प्राधान्याने विचार केला जाईल. उदा. Atmospheric sciences, Adaptation and mitigation of Climate Change, Automation and Artificial Intelligence, Renewable Energy, Energy EfficiencyTechniques, Biotechnology, Nano Technology, Industry Internet of Things, Data Analytics, Cloud Computing, Cyber Security इ. अभ्यासक्रमांना प्राधान्य दिले जाईल.

६. गुणवत्ता याद्या तयार केल्यानंतर सदरच्या सदरच्या शासन निर्णयातील मुद्दा क्र.४ प्रमाणे शाखानिहाय पात्र विद्यार्थ्याची निवड करण्यात यावी. ही निवड करताना एकूण लाभार्थी विद्यार्थ्यामध्ये ३०% विद्यार्थिनींची निवड करणे आवश्यक आहे.

७. निवड यादीस शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर आवश्यक ते आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

८. शासन निर्णय निर्गमित झाल्यानंतर आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे संबंधीत विद्यार्थ्यांना कळवून त्यांच्याकडून आवश्यक ती माहिती मागविण्यात येईल. तसेच या विद्यार्थ्याची गृहचौकशी करण्यात येईल.

९. प्रत्येक सहा महिन्याने विद्यार्थ्यानी दिलेल्या शिष्यवृत्तीचे (शिक्षण फी, परिक्षा फी, निर्वाह भत्ता इ.चे) उपयोगिता प्रमाणपत्र, गुणपत्रक आणि प्रगती अहवाल आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, पुणे यांना सादर केल्यानंतर समाधानकारक असल्यास पुढील ६ महिन्याची शिष्यवृत्ती अदा करण्यात येईल. प्रत्येक ६ महिन्याला विद्यार्थ्याची शैक्षणिक प्रगती अहवाल व उपयोगिता प्रमाणपत्र/ खर्चाचा अहवाल प्राप्त झाल्याशिवाय संबंधीत विद्यार्थ्यास पुढील शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय होणार नाही.

<u>खालील करारनामे, हमीपत्र</u> :- हे निवडीनंतर सादर करणे आवश्यक आहे.

१. अभ्यासक्रम अर्धवट सोडल्यास शासनामार्फत करण्यात आलेल्या खर्चाची संपूर्ण रक्कम विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांच्याकडून एक रक्कमी वसूल करण्यास हरकत नसलेबाबत विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांची स्वाक्षरी असलेले रुपये ५००/- च्या बंधपत्रावर केलेले हमीपत्र.

२. अभ्यासक्रम पूर्ण झालेनंतर त्या ज्ञानाचा उपयोग भारतात येऊन करेल असे विद्यार्थ्यांचे हमीपत्र.

३. शिष्यवृत्तीसाठी मंजूर झालेला अभ्यासक्रम, मंजूर केलेली परदेशातील शिक्षण संस्था आणि मंजूर केलेला ठराविक कालावधी यामध्ये कोणताही बदल करणार नाही याबाबतचे विद्यार्थी / पालक / जामीनदाराचे हमीपत्र.

४. परदेशात गैरवर्तन करणे, परदेशामधील अभ्यासक्रम अर्धवट सोडणे, देश सोडून जाणे, अभ्यासक्रम, शैक्षणिक संस्था बदलणे, प्रगती असमाधानकारक असणे, विहीत कालावधी पेक्षा जास्त कालावधी करीता अनधिकृतपणे परदेशात वास्तव्य करणे याबाबत मिळालेले शिष्यवृत्तीचे सर्व लाभ व्याजासहीत परत करण्याबाबत विद्यार्थी / पालक / जामीनदाराचे हमीपत्र.

५. सदर शिष्यवृत्तीसाठी असलेल्या सर्व अटी व शर्ती, प्रचलित नियम व कायदे आणि त्यामध्ये वेळोवेळी होणारे बदल हे मान्य असलेबाबतचे विद्यार्थी / पालक / जामीनदार यांचे हमीपत्र.

६. विद्यार्थ्याने शिक्षण पुर्ण केल्यानंतर जेव्हा नोकरी मिळेल, किंवा स्वत:चा व्यवसाय सुरु करेल किंवा अभ्यासक्रम पुर्ण केल्यापासून दोन वर्षानंतर यापैकी कमी असलेला कालावधीपासून त्याच्या शिक्षणासाठी शासनामार्फत संपूर्ण अभ्यासक्रमासाठी जो खर्च करण्यात आला त्या खर्चाचा कमीत कमी १०% रक्कम विद्यार्थ्याने महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय निधीमध्ये जमा करेन.

अर्ज सादर करण्याची अंतिम तारीख :-

https://fs.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर विहीत नमुन्यातील परिपूर्ण भरलेला अर्ज, वाचनीय व सुस्पष्ट कागदपत्रे ऑनलाईन सादर करुन त्याची सुस्पष्ट प्रिंट, ऑफलाईन नमून्यातील अर्जासोबत समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे या कार्यालयास सादर करावी. अर्ज सादर करण्याचा अंतिम दिनांक - ०१.०८.२०२५ असा असेल. वेळ सायंकाळी ६.१५ वाजेपर्यंत राहील. मुदतवाढ देण्याचा अधिकार शासनाचा राहील.

<u>इतर आवश्यक बाबी :-</u>

१. **ऑनलाईन व ऑफलाईन** पध्दतीने अपूर्ण भरलेला अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही.

२. अर्जासोबत आवश्यक असलेली स्वसाक्षांकित कागदपत्रे न जोडल्यास अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही. अर्जावर स्वसाक्षांकित फोटो नसलेला अर्ज विचारात घेतला जाणार नाही.

३. **ऑनलाईन व ऑफलाईन** पध्दतीने विहीत मुदतीनंतर प्राप्त झालेले अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत.

४. अल्पसंख्यांक विकास विभागाअंतर्गत येणाऱ्या प्रवर्गा व्यतिरिक्त इतर प्रवर्गाचे अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत. त्यांनी संबंधीत कार्यालयाकडे परस्पर अर्ज करावेत.

५. QS World University Ranking २०० च्या आतील विद्यापीठाशिवाय इतर परदेशी शैक्षणिक संस्थेत प्रवेश घेतलेले अर्ज विचारात घेतले जाणार नाहीत.

६. प्रचलित अटी व शर्तीनुसार अपात्र ठरल्यास त्यांना स्वतंत्र पत्रव्यवहार करुन कळविले जाणार नाही.

७. निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना त्यांनी अर्जामध्ये दिलेल्या अधिकृत पत्यावर कळविले जाईल. जर विहीत कालावधीत त्यांनी आवश्यक ती कार्यवाही पूर्ण न केल्यास त्याची शिष्यवृत्ती रद्द करण्यात येईल.

८. परदेशी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्याचे अंतिम अधिकार शासनास असतील.

९. शासनाने सर्व विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्ती योजनेच्या निकषामध्ये समानता आणण्या करीता सर्वकष धोरण ठरविले आहे.त्यामुळे नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वकष नियमावलीचे सर्व विभागांनी पालन करणे अपेक्षित असल्याने नियोजन विभागाने घेतलेला शासन निर्णय अंतिम असेल. त्यानुषंगाने नमूद करण्यात येते की, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग (बांधकामे) कार्यासनामार्फत दि.३०.१०.२०२३ रोजी या संदर्भात शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला असून त्या संदर्भात दि.९.११.२०२३ रोजी शासन शुध्दीपत्रक निर्गमित केलेले आहे. सदर योजनेअंतर्गत लाभ घेवू इच्छित असलेल्या विद्यार्थ्यास पुढील सत्राचा लाभ मिळण्यासाठी परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे बंधनकारक असून त्यासाठी

शैक्षणीक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र, गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यासाठी सादर करणे अनिवार्य आहे.

१०. शासन निर्णय दि.२५.७.२०२४ अन्वये अल्पसंख्यांक विभागाच्या परदेश शिष्यवृत्तीची विद्यार्थी संख्या २७ वरुन ७५ एवढी करण्यात मान्यता देण्यात आलेली आहे.

११. अल्पसंख्याक विकास विभाग शासन निर्णय दि.२३.११.२०२३, शासन पुरक पत्र दि.२०.६.२०२४, शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२४/प्र.क्र.७७/बांधकामे/दि.२५ जूलै, २०२४, अल्पसंख्याक विकास विभाग शासन निर्णय दि.२१.०८.२०२४ व अल्पसंख्यांक विकास विभाग शासन शुध्दीपत्रक क्र. अविवि २०१९/प्र.क्र.२११/का-६, दि.२०.०९.२०२४ मधील अटी शर्ती लागू राहतील.

१२. जाहिरातीमध्ये सदर योजनेच्या अटी व शर्ती स्पष्ट नमूद केलेल्या आहेत. त्यानुसार व्यवस्थित अर्ज सादर करण्याची अर्जदारांनी पूर्ण खबरदारी घ्यावी.

१३. अर्जदाराने खोटी माहिती, खोटी कागदपत्रे अर्जासाबत सादर केल्यास कोणत्याही टप्प्यावर निवड रद्द करण्यात येईल व होणाऱ्या कायदेशीर कार्यवाहीस पात्र राहील याची नोंद घ्यावी.

(बाबासाहेब बेलदार)
आयुक्त,
समाज कल्याण आयुक्तालय
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

राज्यातील अल्पसंख्यांक समुदायातील विदयार्थ्यांकरीता परदेशात पदव्युत्तर पदवी व पी. एच. डी.
अभ्यासक्रमासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजना सन २०२५-२६

*विद्यार्थ्याने मुळ अर्जासोबत सादर करण्यासाठीची कागदपत्रांची चेक लिस्ट -:		अर्ज क्रमांक
विदयार्थ्याचे संपुर्ण नाव-		
अ.क्र.	कागदपत्रे/प्रमाणपत्रे/सहपत्रे	पान क्रमांक
१	विहीत नमुन्यातील परिपुर्ण भरलेला मुळ अर्ज	
२	अर्जदार अल्पसंख्यांक समुदायातील असलेबाबतचा पुरावा (छायांकित प्रत)	
३	अर्जदार शाळा सोडल्याचा दाखला. (छायांकित प्रत)	
४	महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी दाखला (Domicile Certificate) (छायांकित प्रत)	
५	विद्यार्थ्याच्या वयासंबंधीचे प्रमाणपत्र (शाळा सोडल्याच्या दाखला/Domicile/SSC प्रमाणपत्र(सनद)	
६	उत्पन्न दाखला (सन २०२४-२५) व Form No.१६ व ITR (२०२५-२६) (छायांकित प्रत) फक्त *विवाहित महिला उमेदवारांचे बाबतीत पतीकडील वार्षिक उत्पन्नाचे कागदपत्रे	
७	पदवी प्रमाणपत्र सर्व गुणपत्रक/Transcript सह (छायांकित प्रत)	
८	पदव्युत्तर पदवी प्रमाणपत्र सर्व गुणपत्रक/Transcript (छायांकित प्रत)	
९	GRE (छायांकित प्रत)	
	TOEFL/IELTS (छायांकित प्रत)	
१०	विनाअट प्रवेश पत्र (Unconditional Offer Letter) (मुळ प्रत)	
११	आधारकार्ड (छायांकित प्रत)	
	पॅन कार्ड (छायांकित प्रत)	
१२	भारतातील बॅक खात्याचे पासबुक प्रथम पानाची छायांकित प्रत	
१३	शिधा पत्रिका/ रेशन कार्ड (छायांकित प्रत)	
१४	पासपोर्ट (छायांकित प्रमाणपत्र)	
१५	वडील / पती हयात नसल्यास मृत्यू दाखला (छायांकित प्रत)	
१६	दोन राजपत्रित अधिकाऱ्यांचे शिफारस पत्र (मुळ प्रत)	
१७	आई वडील विभक्त असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र) (छायांकित प्रत)	
१८	विवाहित महिला अर्जदार घटस्फोटीत असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र (छायांकित प्रत)	
१९	Statement of purpose/निबंध (मुळ प्रत)	
२०	रु.५००/- च्या स्टँप पेपरवर हमीपत्र (मुळ प्रत) (निवडीनंतर दिले तरी चालेल)	
२१	USA मधील विद्यार्थ्यांसाठी F-१ (I-२० Certificate) उपलब्ध असल्यास (छायांकित प्रत)	
	संबंधित विद्यापीठाचे नाव असलेले QSWR List च्या पानाची (छायांकित प्रत) जाहिरातीत नमूद केलेले	
	परदेशातील विदयापीठातील अभ्यासक्रमाचे वार्षिक खर्चाचे अंदाजपत्रक (विद्यापीठाचे पत्र)	
२२	विद्यापीठाच्या प्रॉस्पेक्टसच्या (Prospectus) सर्व पानांची प्रत	

टीप : १. सर्व कागदपत्रे/प्रमाणपत्रांच्या सत्यप्रती स्वत: प्रमाणित व साक्षांकित केलेल्या असाव्यात.
२. कागदपत्रे वरील क्रमानुसार लावावी.
३. कागदपत्रे/प्रमाणपत्रांच्या मूळ प्रती अर्जासोबत सादर करु नयेत.
४. अर्जाच्या पहिल्या पानापासून ते शेवटच्या कागदपत्रांपर्यंत पान नंबर टाकतांना विषम संख्येमध्ये टाकावेत उदा. पान क्र.१,३,५,७,९,११....याप्रमाणे पान नंबर टाकावेत.

-अर्जाचा नमुना-

अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजना-सन २०२५-२०२६ साठी अर्ज.

अर्जदाराचा फोटो (स्व: स्वाक्षरीत)

प्रति,
मा. आयुक्त,
समाज कल्याण आयुक्तालय,
महाराष्ट्र राज्य, ३, चर्च पथ, पुणे- ४११ ००१.

विषय : *अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी* परदेश शिष्यवृत्ती योजनेसाठी अर्ज सादर करणेबाबत...(सन२०२५-२०२६)

महोदय,

अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजना या योजनेअंतर्गत शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी मी माझी वैयक्तिक व कुटुंबाची माहिती या अर्जाव्दारे खालीलप्रमाणे सादर करीत असून मला सदर शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात यावी, अशी विनंती आहे.

अ) अर्जदाराची सर्वसाधारण माहिती:-

१.	विद्यार्थ्याचे संपूर्ण नांव :-	
अ.	ज्या अभ्यासक्रमासाठी दावा करु इच्छितो त्या अभ्यासक्रमाचा प्रकार व शाखा- (PG/PhD)	अ) P G / Ph D:- ------------------------
ब.	i) विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी व गणित. ii) औषधी व जैवशास्त्र. iii) लिबरल आर्ट ह्युमॅनिटीज. iv) शेतकी. v) कायदा व वाणिज्य यापैकी लागु असेल ते नमुद करावे.*	शाखा :-
२. ३.	पत्रव्यवहाराचा संपूर्ण पत्ता :- भ्रमणध्वनी क्रमांक :-	
४	विद्यार्थ्याचा धर्म :-	धर्म :-
५	(अ) विद्यार्थ्याची जन्म तारीख :- (ब) दि.१ मे, २०२५ रोजीचे वय:-	(अंकामध्ये) ------------------------------------ (अक्षरी) ------------------------------------- ------वर्षे
६	विद्यार्थ्याचा ई-मेल :-	
७	विद्यार्थ्याचा आधार (AADHAR) क्रमांक/नोंदणी क्रमांक:-(प्रत जोडावी)	
अ.	विद्यार्थ्याचा PAN क्रमांक:-	
८	महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी आहे काय ?	

९	शैक्षणिक स्थिती/पात्रता माहिती-टिप-CGPA/GPA Conversion प्रमाणपत्राचे आधारे टक्केवारी नमुद करणे व ते जोडलेले नसल्यास अपात्र ठरविण्यात येईल.

परीक्षेचे नांव	उत्तीर्ण अभ्यासक्रमाचे नांव	परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याचे वर्ष	उत्तीर्ण झालेल्या शैक्षणिक संस्थेचे नांव व विद्यापीठाचे नांव	विद्यापीठाचे एकूण गुण	प्राप्त केलेले गुण	गुणांची टक्केवारी Grade/GPA etc असल्यास टक्केवारी दर्शविलेले प्रमाणपत्र जोडणे
SSC						
HSC/ Diploma						
पदवी						
पदव्युत्तर /पदवी						
GRE/ GMAT						
TOEFL/ IELTS						

१०	(अ) विद्यार्थ्याचा व्यवसाय (ब) नोकरी करीत असल्यास नोकरीचा तपशील (क) हुद्दा /पदनाम (ड) अर्जदारास व्यवसाय/नोकरीमधून मिळणारे वार्षिक उत्पन्न (पुरावा जोडावा) (इ) नोकरी करीत असल्यास कार्यालयाचे ना हरकत प्रमाणपत्र जोडले आहे काय?	
	(फ) विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा संपुर्ण पत्ता:-	
	(ह) विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा दूरध्वनी क्रमांक:-	
	(ग)विद्यार्थ्यांच्या कार्यालयाचा ई मेल-	
११	(अ) वैवाहिक स्थिती-(लागू असलेल्या ठिकाणी खुण करावी)	विवाहित/अविवाहित/विधवा/घटस्फोटीता
	(ब) विवाहीत असल्यास पती किंवा पत्नीचे व मुलांची नावे, वय, व उमेदवाराशी नाते	१. २. ३.
	(क) विवाहित उमेदवारांच्या बाबतीत (i) पती/पत्नीचे नावं व संपूर्ण रहिवास पत्ता (ii) पती/पत्नीचे व्यवसाय/नोकरी करत असलेल्या ठिकाणाचे नावं, पदनांम व नोकरीच्या ठिकाणाचा पत्ता (iii) पती/पत्नीचे आधार कार्ड व पॅन कार्ड क्र (प्रत सोबत जोडावी) (iv) मुले शिकत असल्यास त्यांचे जन्मदाखला (प्रत	

	जोडावी) (v) त्यांना परदेशात सोबत घेवून जाणार का?	
	(ड) विधवा/घटस्फोटीत असलेल्या महिला उमेदवार वडीलांकडे राहत असल्यास व त्यांचे उत्पन्न प्रमाणपत्र सादर करीत असल्यास कायदेशीर कागदपत्रांचा तपशील (प्रत जोडावी)	
१२	विद्यार्थ्याच्या आधार संलग्न भारतातील बँक खात्याची माहिती- १.खातेदाराचे नाव- २.बँकेचे नाव- ३.बँक शाखेचे नाव- ४.खाते क्र.- ५.IFSC क्र.- ६.MICR क्र.-	
१३	पासपोर्ट क्रमांक- जारी दिनांक- वैधता दिनांक-	
१४	अ. विद्यापीठाचे ऑफर लेटर क्र. व दिनांक-	
	ब. ऑफर लेटर विनाअट/अटीसहीत (नमूद करावे)	
	क. ऑफर लेटर अटीसह असल्यास कोणती अट आहे? ते नमूद करावे.	
	ड.ऑफर लेटरमधील अभ्यासक्रम	
	इ. ऑफर लेटर निर्गमित करणाऱ्या अधिकारी यांचे नाव व पदनाम.	नाव : ------------- पदनाम :- -------------
१५	यापुर्वी आपण राज्य किंवा केंद्र शासनाच्या परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ घेतला आहे काय ? i)असल्यास वर्ष- ii)परदेशातील शैक्षणिक संस्थेचे नाव व देश- iii) अभ्यासक्रमाचे नाव- iv) अभ्यासक्रमाचा कालावधी- v) मिळालेली शिष्यवृत्तीची रक्कम-	होय/नाही-------------
(ब) अर्जदाराच्या पालकांची सर्वसाधारण माहिती:-		
१	(अ) विद्यार्थ्यांच्या पालकाचे संपूर्ण नांव:-	
	(ब) पालकांचा निवासस्थानाचा सध्याचा पूर्ण पत्ता:-	
	१. संपर्काचा दूरध्वनी क्रमांक:- २. (एस.टी.डी. कोडसह / मोबाईल क्रमांक) ३. ई-मेल पत्ता:-	
२	(अ) विद्यार्थ्याचा पालकांचा व्यवसाय (ब) पालक नोकरी करीत असल्यास नोकरीचा तपशील (क) हुद्दा /पदनाम (ड) पालकांस व्यवसाय/नोकरीमधून मिळणारे वार्षिक उत्पन्न (पुरावा जोडावा)	

	(ब) पालकांच्या कार्यालयाचा पत्ता:-	
	(क) कार्यालयाचा दूरध्वनी क्रमांक:- (एस.टी.डी कोडसह)	
	(ड) कार्यालयाचा ई -मेल पत्ता:-	
(क) कुटुंबाचे सर्व मार्गानी मिळुन एकत्रित वार्षिक उत्पन्नाबाबतची माहिती:-		
१	कुटूंबातील सर्व व्यक्तीचे सन २०२४-२५ मधील सर्व मार्गाने मिळणारे एकूण उत्पन्न. (यामध्ये विद्यार्थी व कुटुंबात इतर व्यक्ती नोकरी अथवा व्यवसाय करीत असल्यास त्यांचे एकत्रित उत्पन्न तहसीलदार/सक्षम प्राधिकारी यांनी निर्गमित केलेल्या उत्पन्नाचk दाखला तसेच त्याबाबतचे आयकर विवरणपत्र अर्जासोबत सादर करावे. वडील हयात नसल्यास तसा अर्जात उल्लेख करुन मृत्यूचा दाखला जोडणे आवश्यक आहे किंवा विभक्त असल्यास तसे अर्जात नमूद करुन त्याबाबतचे न्यायालयाचे कागदपत्र जोडणे आवश्यक आहे.)	१. एकत्रित वार्षिक उत्पन्न रुपये --------------- जोडलेले आहे / नाही २. आयकर विवरणपत्र -------------- जोडलेले आहे / नाही. ३. वडील हयात नसल्यास मृत्युचा दाखला जोडलेला आहे / नाही. ४. आई वडील विभक्त असल्यास न्यायालयाचे संबंधित कागदपत्र जोडलेले आहे / नाही.
(ड) विद्यार्थ्याच्या कुटुंबाची माहिती :- विदयार्थ्याच्या माहितीसह (सोबत रेशनकार्ड आवश्यक)		
१	विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचा तपशील:-	

अ. क्र.	संपूर्ण नांव	वय	विद्यार्थ्याशी असलेले नाते	व्यवसाय	एकूण वार्षिक उत्पन्न- (सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षाचे)	यापूर्वी राज्य/केंद्र शासनाच्या परदेश शिष्यवृत्तीचा लाभ घेतलेला आहे का?
१			स्वत:			
२						
३						
४						
५						
६						
७						
८						
९						
१०						
			एकत्रित कुटुंबाचे सन २०२३-२४ चे एकूण वार्षिक उत्पन्न-			

२	विद्यार्थी वगळून कुटुंबातील इतर व्यक्तीने परदेश शिष्यवृत्ती योजनेचा लाभ घेतला असल्यास:-	
	i. प्रवेशाचे वर्ष-	
	ii .प्रवेश घेतलेले विद्यापीठ व देशाचे नाव-	

	iii .महाराष्ट्र शासन - केंद्र शासन किंवा इतर राज्य	

(इ) परदेशातील शैक्षणिक संस्थेतील/विद्यापीठातील प्रवेशाबाबत माहिती:-

१	(अ) विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतलेल्या परदेशातील विद्यापीठाचे नांव:-	
	(ब) QS World University Ranking सन ०४/०६/२०२४ चे नमूद करावे	
	(क) विद्यार्थ्यांने प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमाचे नांव:-	
	(ड)अभ्यासक्रमाचे स्वरुप (पुर्णवेळ /अर्धवेळ/ online/ Executive) यापैकी कोणते ते नमूद करावे.	
	(इ) अभ्यासक्रमाचा किमान कालावधी:-	
	(फ) विद्यापीठ प्रवेश दिनांक:-	
	(ग) परदेशातील विद्यापीठाच्या पत्रव्यवहाराचा संपूर्ण पत्ता:-	
	(घ) परदेशातील विद्यापीठाचा दूरध्वनी क्रमांक (ISD कोडसह) :-	
	(ह) परदेशातील विद्यापीठाचा ई-मेल:-	

(फ) ऑफर लेटरनुसार परदेश शिक्षणासाठीचा खर्च:-

१	विद्यार्थ्यांने परदेशातील अभ्यासक्रमासाठी भरलेल्या / भरावयाच्या फी (शुल्क) चा तपशील	एका वर्षाचा खर्च		संपूर्ण अभ्यासाक्रमाचा खर्च	
		विदेशी चलनात	भारतीय चलनात(₹)	विदेशी चलनात	भारतीय चलनात (₹)
	शिक्षण फी- परीक्षा फी- नोंदणी फी- जेवणाचा / राहण्याचा खर्च- विमा खर्च- अभ्यासक्रमासाठी आवश्यक असलेला इतर खर्च (तपशील जोडावा)				
	एकूण सर्व खर्च-		₹		₹

२	विद्यार्थ्याला खालीलपैकी मंजूर झालेल्या/प्राप्त होणाऱ्या बाबींचा तपशील- १. विद्यापीठातील इतर शिष्यवृत्ती २. Fellowship ३. Graduate Teacher Assistance ship ४. इतर मानधन ५. Campus job/library	
३	विद्यार्थ्याच्या शाळा शाळा सोडल्याच्या दाखल्यामध्ये कोणत्या धर्माची नोंद आहे. ? धर्माच्या नोंदीमध्ये बदल केलेला असल्यास किंवा धर्मांतर केले असल्यास संपूर्ण स्वयंस्पष्ट माहिती नमूद करावी.	

४	पदवी शिक्षण घेत असतांना शासनाच्या विविध शिष्यवृत्तीचा लाभ घेण्यात आलेला आहे काय ? घेतला असल्यास ऑनलाईन MAHADBT पोर्टलवरील अर्ज क्र.	

आम्ही असे जाहीर करतो की, वर सादर केलेली सर्व माहिती संपूर्णत: सत्य आहे ही माहिती खोटी आढळल्यास अर्जदार सदर शिष्यवृत्तीस अपात्र ठरेल. तव्दतच या योजनेशी संबंधीत शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार कारवाईस पात्र राहील.शासनाने वेळोवेळी निर्गमित केलेले शासन निर्णय, परिपत्रके, अटी व शर्ती मला बंधनकारक असतील.

मी अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्याकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजना या योजनेतील शासन निर्णय व नियमावली तसेच सर्वंकष धोरणातील शासन निर्णय वाचले असून त्यामध्ये नमूद सर्व भाग, प्रतिज्ञापत्र, ना हरकत पत्र, Surety Bond व इतर आवश्यक बंधपत्रे व हमीपत्रे सादर करण्यास हरकत नाही व ती सर्व मी सोबत सादर करीत आहे.

शासन निर्णय दि. २३.११.२०२३ मधील "कर्तव्यात कसुर" हा परिच्छेद मी वाचून समजून घेतला आहे व तो मला मान्य असून मी सर्व बाबींचे पालन करीन व भारत देशाची कोणत्याही प्रकारची नामुष्की परदेशात होईल असे गैरवर्तन वा गैरकृत्य मी करणार नाही याबाबत याव्दारे मी हमी देत आहे. माझी निवड झाल्यास मी तात्काळ परदेशातील भारतीय दुतावासाशी संपर्क करुन तेथे माझी नोंदणी करुन ती आपणास तसेच अल्पसंख्याक विकास विभागास त्वरीत सादर करेन.

तसेच नजिकच्या काळात योजने अंतर्गत पालकांच्या कुटूंबाच्या उत्पन्न मर्यादेत तसेच जागांमध्ये बदल झाल्यास त्यानुसार जाहिरातीमध्ये आवश्यक ते बदल करण्याचे, सुधारणा करण्याचे व फेरअर्ज मागविण्याचे अधिकार शासन राखून ठेवीत आहे. सन २०२५-२६ या शैक्षणिक वर्षाकरिता पात्र विद्यार्थ्यांकडून परदेश शिष्यवृत्तीसाठी अर्ज मागविण्यात येत आहेत याची मला जाणीव असून सदरहु बाब मला मान्य आहे.

ठिकाण: पालकाची सही : विद्यार्थ्यांची सही :

दिनांक : / /२०२५ पालकाचे नांव : विद्यार्थ्यांचे नांव :

(टिप- निवडीनंतर सादर करावयाचे आहे.)

(रु.५००/- च्या स्टॅम पेपर वर करणे)

अल्पसंख्यांक समुदायातील विद्यार्थ्याकरीता परदेशात विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेश शिष्यवृत्ती योजनेसाठीचे

(सन २०२५-२६)

हमीपत्र

१. मी ---------------------येथे राहत असून माझी महाराष्ट्र शासनाच्या अल्पसंख्याक विकास विभागामार्फत अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरिता विशेष अध्ययन करण्यासाठी परदेशी शिष्यवृत्ती योजने अंतर्गत परदेशातील **(देशाचे नाव)** या विद्यापीठात **(कालावधी)** या अभ्यासक्रमासाठी सन येथे **(विद्यापीठाचे नाव)** वर्षाच्या (अभ्यासक्रमाचे नाव) या वर्षाकरिता परदेश शिष्यवृत्तीसाठी निवड झाली आहे. त्या अनुषंगाने मी महाराष्ट्र शासन व आयुक्त समाज कल्याण पुणे यांना खालीलप्रमाणे हमी देत आहे.

२. मी सद्यस्थितीत ------------------- येथे नोकरीस असून सदर कार्यालयातील प्रशासकीय बाबी उदा. रजा, वेतन आणि इतर सेवेच्या बाबी या स्वतः प्रत्यक्षपणे निराकरीत करेल यासाठी कोणत्याही प्रकारची सवलत शासनाकडून घेणार नाही. **(नोकरी करणाऱ्यांसाठी लागू)**

३. अर्जात नमुद केलेला अभ्यासक्रम विहीत कालावधीत पुर्ण करणे माझ्यावर बंधनकारक राहील. सदर अभ्यासक्रम पुर्ण करण्यासाठी वाढीव कालावधीची मागणी करणार नाही.

४. अर्जदाराच्या कुटूंबातील सर्व सदस्यांचे सर्व मार्गाने व साधनाने मिळणारे वार्षिक उत्पन्न आठ लाखापेक्षा कमी आहे.

५. मला शासनाने मंजूर केलेल्या परदेशातील विद्यापीठ व शैक्षणिक अभ्यासक्रमात मी परस्पर बदल करणार नाही.

६. अर्जासोबत सादर केलेले कागदपत्रे / प्रमाणपत्रे हे खोटे व बनावट असल्याचे व अर्जात नमूद केलेली माहिती खोटी आढळून आल्यास शिष्यवृत्ती पोटी मिळालेली सर्व रक्कम व्याजासह परत करण्याची हमी देत आहे, व होणाऱ्या कायदेशीर कारवाईस मी जबाबदार राहील याची मला जाणिव आहे.

७. कोणत्याही कारणास्तव अभ्यासक्रम अर्धवट सोडल्यास शासनातर्फे मला अदा करण्यात आलेली शिष्यवृत्तीची सर्व रक्कम व्याजासह कुटुंबाच्या मालकीच्या / जामिनदार यांच्या स्थावर मालमत्तेमधून एक रकमी भरपाई करण्याची अथवा वसुल करण्याची हमी देत आहे.

८. परदेशामध्ये शिक्षण घेत असतांना काही कारणास्तव राज्य शासनाच्या पुर्व परवानगीने परदेशातून भारतात काही कालावधीसाठी वास्तव्य केले असेल तर सदर कालावधीची शिष्यवृत्तीची रक्कम मला अनुज्ञेय होणार नाही.

९. परदेश शिष्यवृत्ती अंतर्गत परदेशात शिक्षण घेत असताना जास्तीची रक्कम शासनातर्फे मला अदा झाली असल्याचे निदर्शनास आल्यास त्याची परतफेड करेन अथवा न केल्यास ती वसुल करणेबाबत प्रचलित कायदे व नियमानुसार कार्यवाहीस मी पात्र असेन.

१०. मला शिक्षण फी व इतर फी, निर्वाह भत्ता व आकस्मिक खर्च यासाठी शासनाने निर्धारित केलेल्या दरापेक्षा कोणताही जास्तीचा खर्च अनुज्ञेय होणार नाही. निर्धारित दरापेक्षा होणारा जास्तीचा खर्च मी स्वतः अदा करेन.

११. परदेशातील प्रवेश घेतलेल्या अभ्यासक्रमामध्ये प्रत्येक वेळी उत्तीर्ण होणे माझ्यावर बंधनकारक असून तसे शैक्षणिक संस्था/विद्यापीठाचे प्रमाणपत्र गुणपत्रिका, प्रगती अहवाल प्रत्येक सत्रासाठी किंवा सहा महिन्यांसाठी तातडीने आयुक्तालयास सादर करेन.

१२. कोणतेही कारण अथवा सबबी सांगून अभ्यासक्रम पूर्ण न करणे, विहीत प्रयोजनासाठी खर्च न करणे, खर्चात काटकसर न करणे, विहीत लाभ मर्यादेपेक्षा जास्तीची मागणी परदेशात जावून करणे, कोणत्याही प्रकारचा दबाव आणणे किंवा धमकी देणे, परदेश शिष्यवृत्ती नियमावलीतील तरतूदींचे उल्लंघन करणे, परदेशातील नियम/अटी/तरतूदींचे उल्लंघन करणे, वाममार्गास लागणे, परदेशातील शैक्षणीक कालावधीत कोणत्याही प्रकारचे गैरकृत्य करणे व त्यासाठी दंड शिक्षा होणे, भारतीय राष्ट्रीयत्वास हानी पोहचवणे, भारताची बदनामी करणे या बाबी कर्तव्यातील कसूर समजण्यात येतील, कर्तव्यात कसूर केल्यास मला अपात्र ठरवून माझ्या परदेशी शिक्षणासाठी शासनाने दिलेले सर्व लाभ माझ्याकडून व्याजासह वसूल केले जातील.

१३. परदेशातील अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर मी भारतात येवून माझ्या ज्ञानाचा उपयोग देशासाठी करेन

१४. उपरोक्त नमूद केलेला सर्व मजकूर मला मान्य असून तो मी वाचून समजून घेऊन आज दिनांक- / /२०२५ रोजी----------- मुक्कामी सही केली असे, वरील बाबींचे माझ्याकडून उल्लंघन झाल्यास मी भारतीय न्याय संहिता कलम २०२३ (BNS)२२७,२३४,२३५ व ३१४ अन्वये शिक्षेस पात्र राहील.

स्थळ :

दिनांक : / /२०२५.

सही		सही		सही	
(विद्यार्थी)	(फोटो)	(पालक)	(फोटो)	(जामीनदार)	(फोटो)
संपूर्ण नांव व पत्ता दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.		संपूर्ण नांव व पत्ता दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.		संपूर्ण नांव व पत्ता दूरध्वनी क्र. / मो.क्रं.	

राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या शिफारस पत्र (नमूना)

श्री/श्रीमती/कु --पत्ता --------------
---हे -------------
--- या विद्यापीठातील -------------------------------
-- महाराष्ट्र शासनाच्या अल्पसंख्याक विकास विभागामार्फत अल्पसंख्याक समुदायातील विद्यार्थ्यांकरिता परदेश शिष्यवृत्ती योजना सन २०२५-२०२६ चा लाभ घेऊ इच्छितात. मी त्यांना ओळखतो. त्यांची वर्तणूक चांगली आहे.

सदरील योजनेसाठी श्री/श्रीमती/कु --
---------------------------- यांचा अर्ज नियमानुसार विचारात घेणेस शिफारस करण्यात येत आहे.

ठिकाणी-

दिनांक -

(नाव व पदनाम)
संबंधीत अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी व शिक्का

MEDICAL FITNESS CERTIFICATE

A candidate must be medically fit to undergo the PG/PhD course applied for in other countries. The Medical fitness must be certified by a Registered Medical Practitioner in the prescribed proforma, as given bellow on a Letterhead:

CERTIFICATE OF MEDICAL FITNESS

This is to certify that I have conducted clinical examination of Mr./Ms………………………………………………………. who is desirous of admission to PG/PhD course. He/She want to study in ………………………….country.

He/she has not given any personal history of any disease incapacitating him/her to undergo the professional course. Also, on clinical examination it has been found that he/she is medically fit to undergo the PG/PhD course in ………………………country.

Certified that he/she fulfills the following criteria.

(1) Absence of any incapacitating and/or progressive systematic disease/disorder/condition
(2) Absence of any disability of upper limb/s
(3) Absence of any major visual/auditory disability.
(4) Absence of psychosis/neurosis/mental retardation
(5) Ability to maintain erect posture.
(6) Reasonable manual dexterity.
(7) Climate Acclimatization / Suitability fitness

Though following deviations have been revealed, in my opinion, these are not impediments to pursue a PG/PhD Course.(Strike, which is not applicable):

1……………………………………………………………………………….

2……………………………………………………………………………….

3……………………………………………………………………………….

Address of the Registered Medical Practitioner	Signature
	Name
	Registration No
Date	Seal of Registered Medical Practitioner

QS World Ranking Published on - 04 June 2024

Rank **1**

Overall Score: 100

Massachusetts Institute of Technology (MIT)

Cambridge, United States

Rank **2**

Overall Score: 98.5

Imperial College London

London, United Kingdom

Rank **3**

Overall Score: 96.9

University of Oxford

Oxford, United Kingdom

Rank **4**

Overall Score: 96.8

Harvard University

Cambridge, United States

Rank **5**

Overall Score: 96.7

University of Cambridge

Cambridge, United Kingdom

Rank **6**

Overall Score: 96.1

Stanford University

Stanford, United States

Rank **7**

Overall Score: 93.9

[ETH Zurich]
Zürich, Switzerland

Rank **8**

Overall Score: 93.7

[National University of Singapore (NUS)]
Singapore, Singapore

Rank **9**

Overall Score: 91.6

[UCL]
London, United Kingdom

Rank **10**

Overall Score: 90.9

[California Institute of Technology (Caltech)]
Pasadena, United States

Rank **11**

Overall Score: 90.3

[University of Pennsylvania]
Philadelphia, United States

Rank **12**

Overall Score: 90.1

[University of California, Berkeley (UCB)]
Berkeley, United States

Rank **13**

Overall Score: 88.9

[The University of Melbourne]

Parkville, Australia

Rank **14**

Overall Score: 88.5

[Peking University]

Beijing, China (Mainland)

Rank **15**

Overall Score: 88.4

[Nanyang Technological University, Singapore (NTU Singapore)]

null Singapore

Rank **16**

Overall Score: 87.9

[Cornell University]

Ithaca, United States

Rank **17**

Overall Score: 87.6

[The University of Hong Kong]

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **18**

Overall Score: 87.3

[The University of Sydney]

Sydney, Australia

Rank **19**

Overall Score: 87.1

[The University of New South Wales (UNSW Sydney)]
Sydney, Australia

Rank **20**

Overall Score: 86.5

[Tsinghua University]
Beijing, China (Mainland)

Rank **21**

Overall Score: 86.2

[University of Chicago]
Chicago, United States

Rank **22**

Overall Score: 85.5

[Princeton University]
Princeton, United States

Rank **23**

Overall Score: 85.2

[Yale University]
New Haven, United States

Rank **24**

Overall Score: 84.7

[Université PSL]
Paris, France

Rank **25**

Overall Score: 84.1

[University of Toronto]
Toronto, Canada

Rank **26**

Overall Score: 83.5

[EPFL – École polytechnique fédérale de Lausanne]

Lausanne, Switzerland

Rank **27**

Overall Score: 83.3

[The University of Edinburgh]

Edinburgh, United Kingdom

Rank **28**

Overall Score: 83.2

[Technical University of Munich]

Munich, Germany

Rank **29**

Overall Score: 83

[McGill University]

Montreal, Canada

Rank **30**

Overall Score: 82.4

[Australian National University (ANU)]

Canberra, Australia

Rank **31**

Overall Score: 82.3

[Seoul National University]

Seoul, South Korea

Rank **=32**
Overall Score: 82.1

Johns Hopkins University
Baltimore, United States

Rank **=32**
Overall Score: 82.1

The University of Tokyo
Tokyo, Japan

Rank **=34**
Overall Score: 82

Columbia University
New York City, United States

Rank **=34**
Overall Score: 82

The University of Manchester
Manchester, United Kingdom

Rank **36**
Overall Score: 81.3

The Chinese University of Hong Kong (CUHK)
Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **37**
Overall Score: 81.2

Monash University
Melbourne, Australia

Rank **38**

Overall Score: 81

[University of British Columbia]

Vancouver, Canada

Rank **39**

Overall Score: 80.3

[Fudan University]

Shanghai, China (Mainland)

Rank **=40**

Overall Score: 80.2

[King's College London]

London, United Kingdom

Rank **=40**

Overall Score: 80.2

[The University of Queensland]

Brisbane City, Australia

Rank **42**

Overall Score: 79.8

[University of California, Los Angeles (UCLA)]

Los Angeles, United States

Rank **43**

Overall Score: 79.6

[New York University (NYU)]

New York City, United States

Rank **44**

Overall Score: 79

University of Michigan-Ann Arbor

Ann Arbor, United States

Rank **45**

Overall Score: 77.8

Shanghai Jiao Tong University

Shanghai, China (Mainland)

Rank **46**

Overall Score: 77.5

Institut Polytechnique de Paris

Palaiseau Cedex, France

Rank **=47**

Overall Score: 77.1

The Hong Kong University of Science and Technology

Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **=47**

Overall Score: 77.1

Zhejiang University

Hangzhou, China (Mainland)

Rank **49**

Overall Score: 77

Delft University of Technology

Delft, Netherlands

Rank **=50**

Overall Score: 76

Kyoto University

Kyoto, Japan

Rank **=50**
Overall Score: 76

Northwestern University
Evanston, United States

Rank **=50**
Overall Score: 76

The London School of Economics and Political Science (LSE)
London, United Kingdom

Rank **53**
Overall Score: 75.7

KAIST - Korea Advanced Institute of Science & Technology
Daejeon, South Korea

Rank **54**
Overall Score: 75.4

University of Bristol
Bristol, United Kingdom

Rank **55**
Overall Score: 73.7

University of Amsterdam
Amsterdam, Netherlands

Rank **56**
Overall Score: 72.9

Yonsei University
Seoul, South Korea

Rank **57**
Overall Score: 72.1

The Hong Kong Polytechnic University
Hong Kong, Hong Kong SAR

Rank **58**
Overall Score: 72

[Carnegie Mellon University]
Pittsburgh, United States

Rank **59**
Overall Score: 71.6

[Ludwig-Maximilians-Universität München]
Munich, Germany

Rank **60**
Overall Score: 71.2

[Universiti Malaya (UM)]
Kuala Lumpur, Malaysia

Rank **61**
Overall Score: 70.8

[Duke University]
Durham, United States

Rank **62**
Overall Score: 70.7

[City University of Hong Kong (CityUHK)]
Kowloon,, Hong Kong SAR

Rank **=63**
Overall Score: 70.3

[KU Leuven]
Leuven, Belgium

Rank **=63**
Overall Score: 70.3

[Sorbonne University]
Paris, France

Rank **65**

Overall Score: 69.7

[The University of Auckland]

Auckland, New Zealand

Rank **66**

Overall Score: 69.5

[University of Texas at Austin]

Austin, United States

Rank **67**

Overall Score: 69

[Korea University]

Seoul, South Korea

Rank **68**

Overall Score: 68.7

[National Taiwan University (NTU)]

Taipei, Taiwan

Rank **=69**

Overall Score: 68.2

[The University of Warwick]

Coventry, United Kingdom

Rank **=69**

Overall Score: 68.2

[University of Illinois at Urbana-Champaign]

Champaign, United States

Rank **71**

Overall Score: 67.6

[Universidad de Buenos Aires (UBA)]

Buenos Aires, Argentina

Rank **72**

Overall Score: 67.1

[University of California, San Diego (UCSD)]

San Diego, United States

Rank **73**

Overall Score: 67

[Université Paris-Saclay]

Gif-sur-Yvette,, France

Rank **74**

Overall Score: 65.7

[KTH Royal Institute of Technology]

Stockholm, Sweden

Rank **75**

Overall Score: 65.6

[Lund University]

Lund, Sweden

Rank **76**

Overall Score: 65.3

[University of Washington]

Seattle, United States

Rank **77**

Overall Score: 65.2

[The University of Western Australia]

Perth, Australia

Rank **78**

Overall Score: 65

[University of Glasgow]

Glasgow, United Kingdom

Rank **79**
Overall Score: 64.7

Brown University
Providence, United States

Rank **=80**
Overall Score: 64.1

University of Birmingham
Birmingham, United Kingdom

Rank **=80**
Overall Score: 64.1

University of Southampton
Southampton, United Kingdom

Rank **=82**
Overall Score: 63.8

The University of Adelaide
Adelaide, Australia

Rank **=82**
Overall Score: 63.8

University of Leeds
Leeds, United Kingdom

Rank **=84**
Overall Score: 63.7

Universität Heidelberg
Heidelberg, Germany

Rank **=84**

Overall Score: 63.7

Tokyo Tech **Tokyo Institute of Technology (Tokyo Tech)**

Tokyo, Japan

Rank **86**

Overall Score: 63.5

Osaka University

Osaka City, Japan

Rank **87**

Overall Score: 62.9

Trinity College Dublin, The University of Dublin

Dublin, Ireland

Rank **88**

Overall Score: 62.4

University of Technology Sydney

Haymarket, Australia

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

Durham University

Durham, United Kingdom

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

Pennsylvania State University

University Park, United States

Rank **=89**

Overall Score: 61.7

Purdue University

West Lafayette, United States

Rank **92**

Overall Score: 61.6

[Universidade de São Paulo]
São Paulo, Brazil

Rank **93**

Overall Score: 61.5

[Pontificia Universidad Católica de Chile (UC)]
Santiago, Chile

Rank **=94**

Overall Score: 61.4

[Lomonosov Moscow State University]
Moscow, Russia

Rank **=94**

Overall Score: 61.4

[Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM)]
Mexico City, Mexico

Rank **96**

Overall Score: 61.2

[University of Alberta]
Edmonton,, Canada

Rank **97**

Overall Score: 60.6

[Freie Universitaet Berlin]
Berlin, Germany

Rank **98**

Overall Score: 60.3

[Pohang University of Science And Technology (POSTECH)]
Pohang , South Korea

Rank **99**

Overall Score: 59.9

[RWTH Aachen University]

Aachen, Germany

Rank **100**

Overall Score: 59.6

[University of Copenhagen]

Copenhagen, Denmark

Rank **101**

Overall Score: 59.5

[KFUPM]

Dhahran, Saudi Arabia

Rank **102**

Overall Score: 59.4

[KIT, Karlsruhe Institute of Technology]

Karlsruhe, Germany

Rank **103**

Overall Score: 59.3

[Uppsala University]

Uppsala, Sweden

Rank **104**

Overall Score: 59.2

[University of St Andrews]

St. Andrews, United Kingdom

Rank **=105**

Overall Score: 59.1

University of Sheffield [The University of Sheffield]
Sheffield,, United Kingdom

Rank **=105**
Overall Score: 59.1

[Utrecht University]
Utrecht, Netherlands

Rank **107**
Overall Score: 58.8

[Tohoku University]
Sendai City, Japan

Rank **108**
Overall Score: 58.6

[Boston University]
Boston, United States

Rank **108**
Overall Score: 58.5

[University of Nottingham]
Nottingham, United Kingdom

Rank **=109**
Overall Score: 58.3

[Technical University of Denmark]
Kongens Lyngby, Denmark

Rank **=109**
Overall Score: 58.3

[University of Zurich]
Zürich, Switzerland

Rank **111**

Overall Score: 58.2

Politecnico di Milano

Milan,, Italy

Rank **113**

Overall Score: 57.9

Aalto University

Espoo, Finland

Rank **114**

Overall Score: 57.3

Georgia Institute of Technology

Atlanta, United States

Rank **115**

Overall Score: 57.2

University of Waterloo

Waterloo, Canada

Rank **116**

Overall Score: 57.1

University of Wisconsin-Madison

Madison, United States

Rank **117**

Overall Score: 56.8

University of Helsinki

Helsinki, Finland

Rank **118**

Overall Score: 56.3

Indian Institute of Technology Bombay (IITB)

Mumbai, India

Rank **119**

Overall Score: 56.1

University of Oslo

Oslo, Norway

Rank **=120**

Overall Score: 55.8

Queen Mary University of London

London, United Kingdom

Rank **=120**

Overall Score: 55.8

Western University

London, Canada

Rank **122**

Overall Score: 55.7

Qatar University

Doha, Qatar

Rank **=123**

Overall Score: 55.5

RMIT University

Melbourne, Australia

Rank =123

Overall Score: 55.5

Sungkyunkwan University (SKKU)

Suwon, South Korea

Rank 125

Overall Score: 55.2

University of Southern California

Los Angeles, United States

Rank =126

Overall Score: 55

Humboldt-Universität zu Berlin

Berlin, Germany

Rank =126

Overall Score: 55

University College Dublin

Dublin, Ireland

Rank 128

Overall Score: 54.8

Stockholm University

Stockholm, Sweden

Rank 129

Overall Score: 54.5

Newcastle University

Newcastle upon Tyne, United Kingdom

Rank **130**

Overall Score: 54.4

University of California, Davis

Davis, United States

Rank **131**

Overall Score: 54.3

University of Basel

Basel, Switzerland

Rank **132**

Overall Score: 54.2

Sapienza University of Rome

Rome, Italy

Rank **=133**

Overall Score: 54.1

Alma Mater Studiorum - Università di Bologna

Bologna, Italy

Rank **=133**

Overall Score: 54.1

Macquarie University (Sydney, Australia)

Sydney, Australia

Rank **=133**

Overall Score: 54.1

University of Science and Technology of China

Hefei, China (Mainland)

Rank **136**

Overall Score: 54

[Eindhoven University of Technology]

Eindhoven, Netherlands

Rank **137**

Overall Score: 53.9

[University of Vienna]

Vienna, Austria

Rank **138**

Overall Score: 53.8

[Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM)]

Bangi, Malaysia

Rank **=139**

Overall Score: 53.7

[Chalmers University of Technology]

Gothenburg, Sweden

Rank **=139**

Overall Score: 53.7

[Universidad de Chile]

Santiago, Chile

Rank **=141**

Overall Score: 53.6

[Lancaster University]

Lancaster,, United Kingdom

Rank **=141**

Overall Score: 53.6

[Leiden University]()

Leiden, Netherlands

Rank **=141**

Overall Score: 53.6

[Rice University]()

Houston, United States

Rank **144**

Overall Score: 53.3

[Aarhus University]()

Aarhus, Denmark

Rank **145**

Overall Score: 53

[Nanjing University]()

Nanjing, China (Mainland)

Rank **146**

Overall Score: 52.7

[Universiti Sains Malaysia (USM)]()

Gelugor, Malaysia

Rank **147**

Overall Score: 52.5

[Technische Universität Berlin (TU Berlin)]()

Berlin, Germany

Rank **148**
Overall Score: 52.3

Universiti Putra Malaysia (UPM)
Serdang, Malaysia

Rank **149**
Overall Score: 52.2

King Abdulaziz University (KAU)
Jeddah, Saudi Arabia

Rank **=150**
Overall Score: 52.1

Indian Institute of Technology Delhi (IITD)
New Delhi, India

Rank **=150**
Overall Score: 52.1

University of Bath
Bath, United Kingdom

Rank **=152**
Overall Score: 51.9

Michigan State University
East Lansing, United States

Rank **=152**
Overall Score: 51.9

Nagoya University
Nagoya, Japan

Rank **154**
Overall Score: 51.8

Texas A&M University
College Station, United States

Rank =155
Overall Score: 51.6

[University of Geneva](#)
Geneva, Switzerland

Rank =155
Overall Score: 51.6

[University of North Carolina at Chapel Hill](#)
Chapel Hill, United States

Rank =155
Overall Score: 51.6

[Wageningen University & Research](#)
Wageningen, Netherlands

Rank 158
Overall Score: 51.5

[Erasmus University Rotterdam](#)
Rotterdam, Netherlands

Rank =159
Overall Score: 51.3

[University of Groningen](#)
Groningen, Netherlands

Rank =159
Overall Score: 51.3

[Université de Montréal](#)
Montreal, Canada

Rank **161**

Overall Score: 51.2

[University of Bern](#)

Bern, Switzerland

Rank **162**

Overall Score: 51.1

[Hanyang University](#)

Seoul, South Korea

Rank **163**

Overall Score: 51

[Al-Farabi Kazakh National University](#)

Almaty, Kazakhstan

5 QS Stars

Rank **164**

Overall Score: 50.9

[Complutense University of Madrid](#)

Madrid, Spain

Rank **=165**

Overall Score: 50.7

[Universitat de Barcelona](#)

Barcelona, Spain

Rank **=165**

Overall Score: 50.7

[University of Liverpool](#)

Liverpool, United Kingdom

Rank **=167**

Overall Score: 50.3

Kyushu University

Fukuoka City, Japan

Rank **=167**

Overall Score: 50.3

University of Wollongong

Wollongong, Australia

Rank **=169**

Overall Score: 50.1

Ghent University

Ghent, Belgium

Rank **=169**

Overall Score: 50.1

University of Exeter

Exeter, United Kingdom

Rank **171**

Overall Score: 50

University of Cape Town

Cape Town, South Africa

Rank **=171**

Overall Score: 49.9

Washington University in St. Louis

St. Louis, United States

Rank **172**

Overall Score: 49.9

University of Reading Reading, United Kingdom

Rank **173**

Overall Score: 49.8

Hokkaido University

Sapporo, Japan

Rank **174**

Overall Score: 49.3

Curtin University

Perth, Australia

Rank **175**

Overall Score: 49.2

Universitat Autònoma de Barcelona

Barcelona, Spain

Rank **=176**

Overall Score: 49

McMaster University

Hamilton, Canada

Rank **178**

Overall Score: 48.9

University of California, Santa Barbara (UCSB)

Santa Barbara, United States

Rank **=179**

Overall Score: 48.7

The University of Newcastle, Australia (UON)

Callaghan, Australia

Rank **=179**

Overall Score: 48.7

Universidad de los Andes

Bogotá, Colombia

Rank **=181**

Overall Score: 48.5

Universiti Teknologi Malaysia

Skudai, Malaysia

Rank **=181**

Overall Score: 48.5

Waseda University

Tokyo, Japan

Rank **183**

Overall Score: 48.3

Hamad bin Khalifa University

Doha, Qatar

Rank **184**

Overall Score: 48.2

University of York

York, United Kingdom

Rank **185**

Overall Score: 48.1

Tecnológico de Monterrey

Monterrey, Mexico

Rank **186**
Overall Score: 47.6

[Cardiff University](#)
Cardiff, United Kingdom

Rank **187**
Overall Score: 47.5

[École Normale Supérieure de Lyon](#)
Lyon, France

Rank **188**
Overall Score: 47.4

[Keio University](#)
Tokyo, Japan

Rank **189**
Overall Score: 47.3

[University of Ottawa](#)
Ottawa, Canada

Rank **190**
Overall Score: 47.2

[Technische Universität Wien](#)
Vienna, Austria

Rank **191**
Overall Score: 47.1

[Universität Hamburg](#)
Hamburg, Germany

Rank **192**

Overall Score: 46.9

Tongji University

Shanghai, China (Mainland)

Rank **193**

Overall Score: 46.8

Queen's University at Kingston

Kingston, Canada

Rank **=194**

Overall Score: 46.7

University of Gothenburg

Gothenburg, Sweden

Rank **=194**

Overall Score: 46.7

Wuhan University

Wuhan, China (Mainland)

Rank **196**

Overall Score: 46.6

Emory University

Atlanta, United States

Rank **197**

Overall Score: 46.4

Deakin University

Burwood, Australia

Rank **=198**

Overall Score: 46.3

Universidad Autónoma de Madrid

Madrid, Spain

Rank **=198**

Overall Score: 46.3

University of Calgary

Calgary, Canada

Rank **=200**

Overall Score: 46.2

Arizona State University

Tempe, United States

Rank **=200**

Overall Score: 46.2

King Saud University

Riyadh, Saudi Arabia